

Turkish Studies

Educational Sciences

Volume 13/19, Summer 2018, p. 589-614

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13933>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Ağustos 2018

✓ Accepted/Kabul: Eylül 2018

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Ali MEYDAN – Prof. Dr. Tahsin TAPUR – Dr. Öğr. Üyesi Baştürk KAYA

This article was checked by iThenticate.

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN VATAN KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARININ METAFORLA BELİRLENMESİ*

Yasin DURAN** - Caner ALADAĞ***

ÖZET

Bu araştırma, ortaöğretim öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel algıları, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ili İsmail Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Karatay Fen Lisesi, Afyonkarahisar ili Dazkırı Anadolu Lisesi, Gaziantep ili Nuriye-Vasıf Onat Kız Anadolu Lisesi, İstanbul ili Gazi Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi ve Aksaray ili Taşpınar Anadolu Lisesinde 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında öğrenim gören toplam 463, 11. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden birisi olan olgubilim deseni kapsamında konu hakkında derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla plânlanmıştır ve çalışmanın olgusunu da “vatan” kavramı oluşturmaktadır. Araştırma verileri “Vatan ... gibidir/benzer. Çünkü; ...” ifadesinin öğrenciler tarafından tamamlanmasıyla elde edilmiştir. Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanmasında, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öğrenciler vatan kavramına ilişkin olarak toplam 77 adet geçerli metafor üretmiştir. Bu metaforlar daha sonra ortak özellikleri bakımından 12 farklı kavramsal kategori (aidiyet bağının ifadesi olarak vatan, bir bünyenin ifadesi olarak vatan, birleştirici bir unsurun ifadesi olarak vatan, gereksinimin ifadesi olarak vatan, hayat kaynağının ifadesi olarak vatan, kimliğin ifadesi olarak vatan, kutsallığın ifadesi olarak vatan, sağlamlık ve bölünmezliğin ifadesi olarak vatan, sevdanın ifadesi olarak vatan, sığınma yerinin ifadesi olarak vatan, tutunulacak bir yer ifadesi olarak vatan ve uğruna ölmeye değer bir unsurun ifadesi olarak vatan) altında toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin genel

* Bu çalışma, Yasin DURAN'ın “Ortaöğretim Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Algılarının Metaforla Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Öğretmen-MEB, El-mek: yasinduran10@gmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği ABD, El-mek: caner5101@gmail.com

manada vatan kavramını zihinlerinde doğru olarak yapılandırdıkları gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: vatan, metafor, olgubilim, ortaöğretim, algı.

DETERMINING THE PERCEPTIONS OF THE HIGH SCHOOL STUDENTS ABOUT THE CONCEPT OF HOMELAND THROUGH THE METAPHORS

ABSTRACT

This research was conducted to reveal the mental perceptions of high school students about the concept of homeland through metaphors. The study group of research consists of 463 11th grade students in 2017-2018 academic year from the following schools; Konya İsmil Anatolian İmam-Hatip (religious vocational) High School, Karatay Science High School, Afyonkarahisar Dazkırı Anatolian High School, Gaziantep Nuriye-Vasıf Onat Anatolian Girls' High School, İstanbul Gazi Vocational and Technical Anatolian High School and Aksaray Taşpınar Anatolian High School. This research was planned to obtain deep information about the subject within the context of the pattern of phenomenology, which is one of the qualitative research designs, and the phenomenon of this study is the concept of "homeland". The data of the research was obtained by students' completing the statements like "Homeland is like / similar to a ... Because; ...". The data obtained in this study were analysed by using the content analysis technique. According to the findings of the study, students produced a total of 77 valid metaphors about the concept of homeland. These metaphors were then grouped under 12 different conceptual categories (homeland as an expression of sense of belonging, homeland as an expression of habit of body, homeland as an expression of a unifying element, homeland as an expression of necessity, homeland as an expression of source of life, homeland as an expression of identity, homeland as an expression of holiness, homeland as an expression of solidarity and indivisibility, homeland as an expression of love, homeland as an expression of refuge area, homeland as an expression of a place to hold and homeland as an expression of an element worth dying for) in terms of their common characteristics. As a result of the research, it was observed that the students constructed the concept of homeland correctly in their minds.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Metaphor means a way of thinking that constructs the worldview of the individuals in general. Metaphors seem to be used frequently in identifying the ideas that construct this worldview, especially in describing the abstract concepts. Therefore, metaphors are suitable instruments for determining how the concept of 'homeland' appears in people's minds. Homeland is not only a geographical place where a nation lives on, but a sacred value that contains the memories of individuals,

reflects the world of their thoughts, produces meaning and brings many supreme feelings together.

Objective of the Research

In this research, it was aimed to investigate the mental perceptions of the high school students about the concept of homeland through metaphors. In the research, two main questions were searched within this general purpose:

(1) Which metaphors do the high school students have about the concept of homeland?

(2) What conceptual categories are the metaphors collected which developed by high school students in relation to the concept of homeland in terms of their common characteristics?

Method

This research was planned to obtain deep information about the subject within the context of the pattern of phenomenology, which is one of the qualitative research designs, and the phenomenon of this study is the concept of "homeland".

In this research, convenient sampling technique from purposeful sampling techniques, which is in the qualitative research tradition, was used (Yıldırım and Şimşek, 2016: 123). The study group of 463 11th grade students in 2017-2018 academic year and who took the Geography course in 9th and 10th grade from the following schools; Konya İsmil Anatolian İmam-Hatip (religious vocational) High School, Karatay Science High School, Afyonkarahisar Dazkırı Anatolian High School, Gaziantep Nuriye-Vasıf Onat Anatolian Girls' High School, İstanbul Gazi Vocational and Technical Anatolian High School and Aksaray Taşpınar Anatolian High School.

In order to reveal the mental images of the students who participated in the research about the concept of the homeland, each of them was required complete the statement of "Homeland is like a / similar to Because;".

The data obtained in this study were analysed by using the content analysis technique.

The metaphors developed by the students were analysed in five stages: (1) the stage of nomenclature, (2) the stage of classification, (3) the stage of category development, (4) the stage of providing validity and reliability, and (5) the stage of transferring the data to the computer.

Findings

According to the general findings in this study, high school students produced 77 valid metaphors about the concept of homeland. 31 of the 77 valid metaphors were produced by just one student (soldier, foot, shelter, individualism, one, plant, walnut shell, iron, religion, wall, diamond, labour, garment, security, charitable foundation, treasure, fig tree, castle, shield, maths, Mehmetçik, magnet, property, prayer, pomegranate, teacher, health, zero, honour, team, producer creatures).

The number of students representing 46 metaphors except these 31 metaphors, which were expressed by just one student, ranges from 2

to 66 and the average number of students per metaphor is approximately 6. According to this, only 25 out of 77 metaphors were produced by more than 6 students (above average) (the dominant metaphor) while 52 metaphors were produced by less than 6 students (below average).

Metaphors that students have about the concept of homeland were grouped under 12 conceptual categories. These are; homeland as an expression of sense of belonging, homeland as an expression of habit of body, homeland as an expression of a unifying element, homeland as an expression of necessity, homeland as an expression of source of life, homeland as an expression of identity, homeland as an expression of holiness, homeland as an expression of solidarity and indivisibility, homeland as an expression of love, homeland as an expression of refuge area, homeland as an expression of a place to hold and homeland as an expression of an element worth dying for.

Result

When the data of this research are analysed which was carried out for the purpose of revealing the mental images of the high school students about the concept of the motherland, 476 students were asked to write metaphors for the research but the 13 students' papers were removed for the following reason; (1) not providing any justification for the metaphor, (2) attributing more than one metaphor, (3) producing metaphors that are irrational and do not make any contribution for a better understanding of the concept of homeland, and (4) producing metaphors containing features belonging to two or more categories, so only 463 students' metaphors were taken into consideration for the evaluation of this research. Of the 463 students who were taken under evaluation; 118 (25.5%) are male and 345 (74.5%) are female students. In addition 214 of them (%46,2) are studying in Anatolian High School, 74 of them (%16,0) are studying in Anatolian İmam-Hatip (religious vocational) High School, 85 of them (%18,4) are studying in Science High School, 90 of them (%19,4) are studying in Vocational and Technical Anatolian High School.

High school students produced 77 valid metaphors about the concept of homeland. 31 of the 77 valid metaphors were produced by just one student. The number of students representing remaining 46 metaphors except these 31 metaphors ranges from 2 to 66. Only 25 out of 77 metaphors were produced by more than 6 (average number of participants per metaphor) students (above average) (the dominant metaphor) while 52 metaphors were produced by less than 6 students (below average).

When the mental images produced by the students about the concept of homeland are examined, metaphors with the highest frequency related to the concept of homeland are; mother (f=66), family (f=37), honour (f=24), our home (f=24), soil (f=19), heart (f=17), flag (f=15), breathe (f=12), father (f=11) and sun (f=11). So, this shows that it is not possible to explain the concept of homeland as a whole with just one metaphor.

Metaphors that students have for the concept of homeland were grouped under 12 conceptual categories. According to the results of the research, 27.86% of the students defined the concept of homeland as an

expression of sense of belonging (f = 129). The remaining 11 conceptual categories according to their frequencies are as follows; two categories having the same metaphor frequency; an expression of habit of body and an expression of necessity (f=64; %11,66), an expression of refuge area (f=47; %10,15), an expression of a place to hold (f=43; %9,29), an expression of holiness (f=38; %8,21), an expression of love (f=32; %6,91), an expression of source of life (f=22; %4,73), an expression of identity (f=21; %4,54), an expression of a unifying element (f=11; %2,38), as an expression of an element worth dying for (f=9; %1,94) and an expression of solidarity and indivisibility (f=3; %0,65).

As a result, there are no negative explanations on the metaphor justifications produced by students, and this can be asserted as a proof that students have positive thoughts about the concept of homeland. This indicates that students have correctly constructed the concept of homeland in their minds in general terms.

Keywords: homeland, metaphor, phenomenology, high school, perception.

GİRİŞ

Yapılandırmacı yaklaşımla ele alınan öğretim programlarının temelinde beceri, değer ve kavram ön plâna çıkarılmıştır (Ablak ve Aksoy, 2018: 6). Kavramlar; benzer nesnelere, insanları, olayları, fikirleri ve süreçleri diğer gruplardan ayırt etmeyi sağladığı gibi, diğer grup, varlık, olay, fikir ve süreçlerle ilişkiler kurmaya da yardım eder (Akkuş, vd. 2016: 12). Kavram, sözlük anlamı olarak, bir olay, bir nitelik ya da nicelik üzerinde oluşan zihinsel imgedir (TDK, 1974). Öğrencilerin öğretim sürecinde kavramları yanlış öğrenmeleri metafor kullanımında da yanlış benzetmeler yapmalarına neden olmaktadır (Coşkun, 2010: 924). Herhangi bir bilimsel alanın öğretiminde olduğu gibi coğrafya öğretiminde de öğrencilerin öncelikle alana ilişkin kavramları kazanmaları ve -varsa- kavram yanlışlarının giderilmesi gerekmektedir. Bu kavramların, öğrencilerin zihinlerinde doğru şekilde yapılandırılması coğrafya öğretimindeki sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır.

Coğrafya dersi öğretim programının genel amaçları arasında “coğrafi bilgilere sahip olmanın ‘vatan bilinci’ kazanılmasındaki önemini kavraması” ifadesine yer verilerek (MEB, 2018: 12), bu amaç çerçevesinde coğrafya öğretiminin vatan kavramının öğrencilere kazandırılması noktasındaki önemini vurgulamaktadır.

Vatan, Arapça kökenli bir kelime olup; bir kişinin doğup büyüdüğü veya yaşadığı memleketidir. Vatan kavramı yerine Türk kaynaklarında çoğunlukla “yurt”, “toprak”, “mülk”, “memalik-i mahrûsa”, “memalik-i şâhâne” ifadeleri kullanılmaktadır. Batı dillerinde ise “home”, “homeland”, “country”, “fatherland”, “motherland” kelimeleri “vatan” anlamında kullanılmaktadır (Keskin, 1991: 443).

Bağımsız olan her devletin varlığını sürdürdüğü bir coğrafi mekâna sahip olması gerektiği bilinen bir gerçektir (Taşağıl, 2018: 26). Çünkü vatan birliği, millet teşekkülünün en temel şartlarından biridir. Bundan dolayı bütün milletler, millet olarak teşekküllerinde ve müstakil bir devlet olarak yaşayabilmelerinde mühim rol oynamış olan sahayı, yurdu mukaddes bir yer telakki etmişler, vatana bağlılığı millî kütleye bağlılığın en mühim tecellisi ve en bariz delili olarak kabul etmişlerdir (Arsal, 2018: 81-82). Bu bağlamda, vatan sadece bir milletin üzerinde yaşadığı coğrafi bir mekân değil, içerisinde bireylerin anılarını barındıran, onların düşünce dünyasını yansıtan ve anlamlar üreten birçok yüce duygunun bir araya gelmesinden oluşmuş kutsal bir değerdir.

Metafor sözcüğü, *meta*: öte, aşırı ve *pherein*: taşımak, yüklemek sözcüklerinden oluşmuş birleşik bir isimdir ve “bir yerden başka bir yere götürmek” manasına gelir (Hardal, 2016: 103). Temelde, metafor kavramı ile kast edilen bir kavram, olgu veya olayı aynı nitelikleri taşıyan başka bir kavram, olgu veya olayla kıyaslayarak tanımlamaktır (Cambridge Dictionary, 2018). Metaforların kullanımı, kişilerin genel olarak dünya görüşünü yapılandıran bir düşünme biçimi anlamına gelir. Bu dünya görüşünü yapılandıran düşüncelerin tespitinde, özellikle soyut kavramların açıklanmasında, metaforların sıkça kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla vatan kavramının kişilerin zihinlerinde nasıl tezahür ettiğinin belirlenmesi için metaforlar uygun bir ölçme aracıdır.

Zihinsel metafor teorisini geliştiren Lakoff ve Johnson’a (2015: 30) göre, metaforun özü, bir tür şeyi başka tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir. Yabancılık çekilen bir olgunun bize tanıdık gelen bir olguya benzetilerek açıklanması; bilinenden bilinmeyene doğru kimi kez aynı zaman dilimi içinde, kimi kez zihinlerde uzun bir sürece tekabül eden yeni bir algıyı ifade etmektedir. Bu süreç görme ve düşünme biçimi olarak dünyayı kavramamıza yarayan imge ve kavramlar üretmektedir (Besceci, 2013: 3). Bu noktada metaforlar, yeni bir olguyu anlama ve açıklamaya yönelik olarak zihinde daha önce var olan kavramlarla bağ kurmayı sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle metaforlar “bilinmeyen bir şeyi”, “bilinen başka bir şeyle” anlatmaktadır (Uyan Dur, 2016: 124). Bu sayede bir gerçeğin özelliklerinden hareketle, başka bir gerçeği anlayıp tecrübe ederken çoğu zaman metaforlardan yararlanmaktayız (Darıcı, 2014: 14).

Metaforlar, bir bireyin zihninin belli bir anlayış (kavrayış) biçiminden başka bir anlayış (kavrayış) biçimine hareket etmesini sağlayarak, o bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanır (Saban, 2008: 460). Buna göre, herhangi bir şeyin, “metafor” etiketini hak edebilmesi için üç sorunun cevabının bulunması gerekmektedir: (1) metaforun hedef ve kaynağı nedir ve biz nasıl bilebiliriz? (*metaforun konusu*), (2) metaforun hedef ve kaynak alanı hangisidir ve biz nasıl bilebiliriz? (*metaforun kaynağı*), (3) metaforun kaynak alanından hedef etki alanına (*konusuna*) hangi özellikler eşlenebilir ve seçimi nasıl kararlaştırılmıştır? (Forceville, 1994: 5-7; Forceville, 2002: 3). Bu ilişkiyi Saban (2004: 132) şu örnekle açıklamaktadır: “Öğretmen bahçıvan gibidir.” veya “Öğretmen bahçıvana benzer.” dediğimizde, metaforun konusu (öğretmen), metaforun kaynağı (bahçıvan) ve metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler (nasıl ki bahçıvan yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenirse öğretmenin de sınıfındaki öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almalıdır). Dolayısıyla, herhangi bir metafor ilişkisinde, metaforun kaynağı, metaforun konusunu farklı bir bakış açısıyla anlamada ve açıklamada bir filtre görevi görmektedir.

İlgili literatürde vatan kavramına ilişkin algıların belirlenmesine yönelik araştırmalar incelendiğinde, çeşitli kademelerde (ilköğretim ve yüksek öğretim) öğrenim gören öğrencilerin algılarını ve geçmişe dönük değişimlerini belirlemeye yönelik çalışmalar yapıldığı gözlenmiştir. Fakat ortaöğretim öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin zihinsel algılarını belirlemeye yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma, ortaöğretim öğrencilerine yönelik bu alanda yapılacak ilk araştırma olacağından çalışma neticesinde ortaya çıkan sonuçların -özellikle vatan sevgisinin öğrencilere kazandırılmasında önemli bir yeri olan- ortaöğretim coğrafya eğitimi ile ilgili daha sonra yapılacak araştırmalara da yol gösterici olması umut edilmektedir. Özkan ve Taşkın (2014), Gömleksiz ve Öner (2016) ile Er Türküresin’in (2018) çalışmalarında ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çifçi ve Dikmenli’nin (2016) çalışmalarında ise üniversite öğrencilerinin geçmişte vatan algılarındaki değişimlere sebep olan faktörlerin belirlenmesi ve var olan algısal durumlarının açıklanması amaçlanmıştır.

Vatan algısının öğrencilerin zihinlerinde doğru şekilde yapılandırılabilmesi için aileden başlamak üzere eğitim hayatı öneme sahiptir. Çünkü eğitimin en başta gelen görevleri, toplumun kültürel mirasını gelecek kuşaklara aktarmak, bireylere toplum değerlerini ve toplum hayatında üstlenecekleri rolleri öğretmek, akılcı ve ideal düşünmenin yolunu öğretmek onların doğal ve toplumsal çevreyi bilimsel ilkeler doğrultusunda değerlendirmelerine ışık tutmaktır (Aladağ, 2003:

1). Bu bağlamda, vatan algısının zihinlerde gelişmesindeki temel kaynaklardan birisi de hiç şüphesiz coğrafya öğretimidir.

Araştırmanın Amacı

Metaforun veri toplama aracı olarak kullanıldığı araştırmalarda, metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki bağ belirlenerek devamında öğrencilerin kendi ürettikleri metaforları için bir gerekçe sunmaları beklenmektedir. Bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin vatan kavramına yönelik zihinsel algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, bu genel amaç çerçevesinde iki temel soruya cevap aranmıştır:

(1) Ortaöğretim öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?

(2) Ortaöğretim öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, ortak özellikleri bakımından, hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden birisi olan olgubilim deseni kapsamında konu hakkında derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla plânlanmıştır ve çalışmanın olgusunu da “vatan” kavramı oluşturmaktadır.

Olgubilim, farkında olduğumuz; ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara ilişkin yapılan araştırmalarda kullanılan bir yaklaşımdır. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada, nitel araştırma geleneği içinde yer alan, amaçlı örnekleme tekniklerinden kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 123). Araştırmanın çalışma grubunu Konya ili İsmil Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Karatay Fen Lisesi, Afyonkarahisar ili Dazkırı Anadolu Lisesi, Gaziantep ili Nuriye-Vasıf Onat Kız Anadolu Lisesi, İstanbul ili Gazi Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi ve Aksaray ilinde bulunan Taşpınar Anadolu Lisesinde 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında öğrenim gören ve 9 ve 10. sınıfta Coğrafya dersini almış toplam 463, 11. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır (Tablo-1 ve Tablo-2).

Tablo-1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Erkek	118	25,49
Kız	345	74,51
Toplam	463	100,0

Tablo-1’de görüldüğü üzere, araştırmaya, 345’i (%74,5) kız ve 118’i (%25,5) erkek öğrenci olmak üzere toplam 463 öğrenci katılmıştır.

Tablo-2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımları

Okul Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	214	46,2
Anadolu İmam-Hatip Lisesi	74	16,0
Fen Lisesi	85	18,4
Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi	90	19,4
Toplam	463	100,0

Tablo-2’de görüldüğü üzere, araştırmaya, 214’ü (%46,2) Anadolu Lisesi, 74’ü (%16,0) Anadolu İmam-Hatip Lisesi, 85’i (%18,4) Fen Lisesi ve 118’i (%25,5) Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesinde öğrenim gören toplam 463 öğrenci katılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan öğrencilerin vatan kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri ortaya çıkarmak amacıyla onların her birinden “Vatan ... gibidir/benzer. Çünkü; ...” cümlesini tamamlaması istenmiştir.

Verilerin toplanması esnasında, her sınıfta önce metafor kavramı açıklanarak, öğrencilere metafor kullanımı örnekleri verilmiştir. Öğrencilerden verilen ifadeyi kullanarak ve sadece tek bir metafor üzerinde yoğunlaşarak düşüncelerini dile getirmeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir.

Öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar beş aşamada analiz edilmiştir: (1) adlandırma aşaması, (2) tasnif etme aşaması, (3) kategori geliştirme aşaması, (4) geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması ve (5) verileri bilgisayar ortamına aktarma aşamasıdır.

(1) Adlandırma Aşaması

Bu aşamada öncelikle öğrenciler tarafından üretilen metaforların alfabetik sıraya göre geçici bir listesi yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin ifadelerinde belli bir metaforu net bir şekilde dile getirip getirmediğine bakılmıştır. Bu aşamada basitçe her öğrencinin ürettiği metafor imgesi kodlanmıştır (örneğin; anne, baba, aile vb.).

(2) Tasnif Etme Aşaması

Bu aşamada, öğrencilerin ürettikleri metaforlar tekrar gözden geçirilerek, her metafor imgesi (1) metaforun konusu, (2) metaforun kaynağı ve (3) metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişki bakımından analiz edilmiştir.

Başlangıçta daha çok sayıda öğrenciden metafor yazması istenmesine karşın (476 öğrenci) sadece 463 öğrencinin sunduğu metaforlar bu araştırma için değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Araştırma kapsamı dışında tutulan 13 öğrencinin kâğıdı ise dört temel gerekçeye dayalı olarak ayıklanmıştır:

(1) *Metafora ilişkin herhangi bir gerekçenin sunulmadığı kâğıtlar:* Bu gerekçe ile elenen 5 adet kâğıtta öğrenciler metafor kaynağını belirtmişler; fakat konu ile kaynak arasında bir bağ kurmamışlardır. Örneğin, “Vatan müzik gibidir/benzer. Çünkü; ...” ve “Vatan bozkurt gibidir/benzer. Çünkü; ...” cümlelerinde metafora ilişkin herhangi bir gerekçe belirtilmediği için elenmiştir.

(2) *Birden fazla metafora atıfta bulunulan kâğıtlar:* Bu gerekçe ile elenen tek kâğıtta öğrenci “Vatan bedenim, ruhum, kalbim gibidir/benzer. Çünkü; benliğimde taşıyorum.” ifadesinde metafor kaynağı kısmına birden fazla imge yazmıştır.

(3) *Mantıksız ve vatan kavramının daha iyi anlaşılmasına herhangi bir katkısı olmayan metaforların bulunduğu kâğıtlar:* Bu gerekçeye dayalı elenen 6 adet kâğıtta öğrenciler, belli bir metafor imgesini dile getirdiği hâlde, söz konusu metafora ilişkin geçerli herhangi bir mantıksal dayanak sunamamıştır. Örneğin, “Vatan saat gibidir/benzer. Çünkü; hiçbir zaman yavaşlamaz.” ve “Vatan spor yapmaya gibidir/benzer. Çünkü; yaşadığın sürece yorulursun ama mutlu olursun.” cümlelerinde öğrencilerin ürettiği metaforlar vatan kavramının daha iyi anlaşılmasına herhangi bir katkısı olmadığı için değerlendirme dışında tutulmuştur.

(4) *Birden fazla kategoriye ait özellikleri içeren metaforların bulunduğu kâğıtlar:* Bu gerekçeye dayalı elenen tek kâğıtta öğrenci “*Vatan yıldız gibidir/benzer. Çünkü; sonsuzdur. Ne kadar yıldız kayar; şehitler düşerse düşsün bu vatani koruyacak nesiller bitmez.*” ifadesinde aynı metafor imgesi içinde birden çok fikri ele aldığı için ileri sürdüğü mantıksal dayanak güçlü olmasına rağmen, araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu metaforu geliştiren öğrencinin, vatanın hangi özelliğini daha çok ön plâna çıkarmaya çalıştığı açıkça belli değildir.

Öğrencilerin zayıf yapıları metafor imgelerini içeren kâğıtlarının ayıklanmasından sonra, toplam 77 adet geçerli metafor elde edilmiştir. Bu aşamada, her metaforu temsil eden öğrenci ifadelerinden birer örnek metafor ifadesi seçilerek örnek metafor listesi oluşturulmuştur. Bu liste, (a) metaforların belli bir kategori altında toplanmasında bir başvuru kaynağı olarak kullanmak ve (b) bu araştırmanın veri analiz sürecini ve yorumlarını geçerli kılmak amacıyla derlenmiştir.

(3) Kategori Geliştirme Aşaması

Bu aşamada, temel olarak öğrenciler tarafından üretilen metafor imgeleri vatan kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından incelenmiştir. Bu işlem esnasında özellikle 77 metafor hakkında oluşturulan örnek metafor listesi temel alınarak her metafor imgesinin vatan kavramını nasıl kavramsallaştırdığına bakılmıştır. Bu amaç için, her metafor imgesi vatana ilişkin sahip olduğu bakış açısı bakımından belli bir kategori ile ilişkilendirilerek (örneğin; kimliğin ifadesi olarak vatan, aidiyet bağının ifadesi olarak vatan, vb.) toplam 12 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

(4) Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması

Geçerlik ve güvenirlilik bir araştırmanın sonuçlarının inandırıcılığını sağlamak (veya artırmak) için kullanılan en önemli iki ölçüttür (Saban, 2008: 467). Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 270). Bu araştırmada sonuçların geçerliğini sağlamak amacıyla iki önemli süreç gerçekleştirilmiştir: (1) veri analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmış ve (2) bulguların analiz edilmesi ve yorumlanması sürecinde elde edilen katılımcı metafor imgeleri, temel veri kaynağı olarak kullanılmış, bunlara bulgular kısmında yer verilmiştir.

Araştırmanın güvenirliliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan 12 kavramsal kategori altında verilen metaforların söz konusu bir kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda uzman kişiye iki liste verilmiştir: (a) 77 adet örnek metafor imgesinin alfabetik sıraya göre dizili olduğu bir liste ve (b) 12 kavramsal kategorinin adlarını içeren bir liste. Uzmanın birinci listedeki metafor imgelerini ikinci listedeki 12 kavramsal kategoriyle (hiçbir metaforu dışarıda bırakmayacak şekilde) eşleştirmesi istenmiştir. Güvenirliğin sağlanması için Miles ve Huberman 'ın (1994: 64) formülü [$\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) * 100}$] kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenirlilik sağlanmış olmaktadır (Saban, 2008: 467). Güvenirlilik için görüşüne başvuru uzman 3 adet metaforu araştırmacının oluşturduğu tasniften farklı bir kategoriyle ilişkilendirmiştir. Bu durumda, $\text{Güvenirlilik} = \frac{74}{(74 + 3)} = 0,96$ olarak hesaplanmıştır.

(5) Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması

Toplam 77 adet metaforun belirlenmesinden ve bu metaforların oluşturduğu 12 adet kavramsal kategorinin geliştirilmesinden sonra, bütün veriler PASW 18 (SPSS) istatistik programına aktarılmıştır. Bu işleminden sonra, 77 metaforu ve 12 kategoriye temsil eden katılımcı sayısı (*f*) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR**Öğrencilerin Vatan Kavramına Dair Sahip Oldukları Metaforlara Ait Genel Bulgular**

Bu araştırmada elde edilen genel bulgulara göre, ortaöğretim öğrencileri vatan kavramına ilişkin olarak 77 adet geçerli metafor üretmiştir (Tablo-3). Toplam 77 metafordan 31 tanesi (*asker, ayak, barınak, benlik, bir, bitki, ceviz kabuğu, demir, din, duvar, elmas, emek, giysi, güvenlik, hayır vakfı, hazine, incir ağacı, kale, kalkan, matematik, Mehmetçik, mıknaş, mülk, namaz, nar, öğretmen, sağlık, sıfır, şeref, takım, üretici canlılar*) sadece bir öğrenci tarafından üretilmiştir.

Tablo-3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Vatan Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı ile Yüzdeleri (Alfabetik Sıra)

No	Metafor	(f)	(%)	No	Metafor	(f)	(%)	No	Metafor	(f)	(%)
1	Ağaç	10	2,2	27	Duvar	1	0,2	53	Mülk	1	0,2
2	Aile	37	8,0	28	Elmas	1	0,2	54	Namaz	1	0,2
3	Ana	66	14,3	29	Emek	1	0,2	55	Namus	24	5,2
4	Asker	1	0,2	30	Evimiz	24	5,2	56	Nar	1	0,2
5	Aşk	10	2,2	31	Evlad	9	1,9	57	Nefes	12	2,6
6	Ateş	7	1,5	32	Fedakârlık	6	1,3	58	Öğretmen	1	0,2
7	Ayak	1	0,2	33	Gıda	3	0,6	59	Özgürlük	6	1,3
8	Baba	11	2,4	34	Giysi	1	0,2	60	Ruh	2	0,4
9	Bağ	2	0,4	35	Gökyüzü	5	1,1	61	Sağlık	1	0,2
10	Bahçe	3	0,6	36	Güneş	11	2,4	62	Sevgi	6	1,3
11	Barınak	1	0,2	37	Güvenlik	1	0,2	63	Sevgili	9	1,9
12	Bayrak	15	3,2	38	Hayır vakfı	1	0,2	64	Sıfır	1	0,2
13	Benlik	1	0,2	39	Hazine	1	0,2	65	Su	17	3,7
14	Beyin	3	0,6	40	İncir ağacı	1	0,2	66	Şah damarı	4	0,9
15	Bir	1	0,2	41	İnsan vücudu	11	2,4	67	Şeref	1	0,2
16	Bitki	1	0,2	42	Kale	1	0,2	68	Takım	1	0,2
17	Bütün	6	1,3	43	Kalkan	1	0,2	69	Tohum	3	0,6
18	Bütünlük	2	0,4	44	Kalp	17	3,7	70	Toprak	19	4,1
19	Can	8	1,7	45	Kanımız	7	1,5	71	Tutkal	2	0,4
20	Cennet	5	1,1	46	Kardeş	2	0,4	72	Umut	3	0,6
21	Ceviz kabuğu	1	0,2	47	M. Kemal Atatürk	2	0,4	73	Ülke	5	1,1
22	Çiçek	3	0,6	48	Matematik	1	0,2	74	Üretici canlılar	1	0,2
23	Dağ	2	0,4	49	Mehmetçik	1	0,2	75	Yağmur	2	0,4
24	Demir	1	0,2	50	Mıknaş	1	0,2	76	Yaşam	5	1,1
25	Deniz	8	1,7	51	Millet	5	1,1	77	Yuva	9	1,9
26	Din	1	0,2	52	Miras	4	0,9				
Toplam										77	100,0*

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Tek bir öğrenci tarafından ifade edilen 31 metafor dışında geriye kalan 46 metaforu temsil eden öğrenci sayısı ise 2 ile 66 arasında değişmekte olup metafor başına düşen ortalama öğrenci sayısı yaklaşık olarak 6'dır. Buna göre, toplam 77 metafordan sadece 25'i, 6'dan daha fazla sayıda (ortalamanın üstünde) bir öğrenci grubu tarafından üretilmişken (başat metafor), 52 metafor ise 6'dan daha az sayıda (ortalamanın altında) bir öğrenci grubu tarafından üretilmiştir (Tablo-4).

Tablo-4: 6 ve Üstünde Öğrenci Tarafından Üretilen Başat Metafor İmgeleri

Sıra No.	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)	Sıra No.	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)
1	Ana	66	14,3	14	Ağaç	10	2,2
2	Aile	37	8,0	15	Evlat	9	1,9
3	Namus	24	5,2	16	Sevgili	9	1,9
4	Evimiz	24	5,2	17	Yuva	9	1,9
5	Toprak	19	4,1	18	Can	8	1,7
6	Kalp	17	3,7	19	Deniz	8	1,7
7	Su	17	3,7	20	Kanımız	7	1,5
8	Bayrak	15	3,2	21	Ateş	7	1,5
9	Nefes	12	2,6	22	Bütün	6	1,3
10	Baba	11	2,4	23	Özgürlük	6	1,3
11	İnsan vücudu	11	2,4	24	Sevgi	6	1,3
12	Güneş	11	2,4	25	Fedakârlık	6	1,3
13	Aşk	10	2,2				

Öğrencilerin Vatan Kavramına Dair Sahip Oldukları Metaforların Oluşturduğu Kavramsal Kategoriler

Öğrencilerinin vatan kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar 12 kavramsal kategoride toplanmıştır (Tablo-5).

Tablo-5: Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metafor İmgelerine Ait Kavramsal Kategoriler

Sıra No.	Kategoriler (n=12)	Metaforlar (n=77)	Metafor Adedi	Metafor Yüzdesi (%)*	Metafor Frekansı	Frekans Yüzdesi (%)*
1	<i>Aidiyet bağının</i> ifadesi olarak vatan	Ana (66), aile (37), baba (11), evlat (9), kardeş (2), M. Kemal Atatürk (2), öğretmen (1), takım (1)	8	10,39	129	27,86
2	<i>Bir bünyenin</i> ifadesi olarak vatan	Kalp (17), insan vücudu (11), can (8), kanımız (7), şah damarı (4), beyin (3), ruh (2), ayak (1), sağlık (1)	9	11,69	54	11,66
3	<i>Birleştirici bir unsurun</i> ifadesi olarak vatan	Bütün (6), bütünlük (2), tutkal (2), mknatis (1)	4	5,20	11	2,38
4	<i>Gereksinimin</i> ifadesi olarak vatan	Su (17), nefes (12), güneş (11), gökyüzü (5), gıda (3), yağmur (2), giysi (1), mülk (1), matematik (1), üretici canlılar (1)	10	12,99	54	11,66
5	<i>Hayat kaynağının</i> ifadesi olarak vatan	Deniz (8), özgürlük (6), yaşam (5), umut (3)	4	5,20	22	4,73
6	<i>Kimliğin</i> ifadesi olarak vatan	Bayrak (15), millet (5), benlik (1)	3	3,90	21	4,54
7	<i>Kutsallığın</i> ifadesi olarak vatan	Namus (24), cennet (5), miras (4), din (1), hayır vakfı (1), hazine (1), namaz (1), şeref (1)	8	10,39	38	8,21
8	<i>Sağlamlık ve bölünmezliğin</i> ifadesi olarak vatan	Bir (1), elmas (1), sıfır (1)	3	3,90	3	0,65

Sıra No.	Kategoriler (n=12)	Metaforlar (n=77)	Metafor Adedi	Metafor Yüzdesi (%)*	Metafor Frekansı	Frekans Yüzdesi (%)*
9	Sevda'nın ifadesi olarak vatan	Aşk (10), sevgili (9), ateş (7), sevgi (6)	4	5,20	32	6,91
10	Sığınma yerinin ifadesi olarak vatan	Evimiz (24), yuva (9), ülke (5), dağ (2), ceviz kabuğu (1), demir (1), duvar (1), güvenlik (1), kale (1), kalkan (1), barınak (1)	11	14,29	47	10,15
11	Tutunulacak bir yer ifadesi olarak vatan	Toprak (19), ağaç (10), bahçe (3), tohum (3), çiçek (3), bağ (2), bitki (1), incir ağacı (1), nar (1)	9	11,69	43	9,29
12	Uğrunda ölmeye değer bir unsurun ifadesi olarak vatan	Fedakârlık (6), asker (1), emek (1), Mehmetçik (1)	4	5,20	9	1,94
Toplam			77	100,00***	463	100,00***

* Yüzde (%), bir kategoriye ait metafor sayısının, geçerli toplam metafor sayısına (n=77) oranı ile bulunmuştur.

** Yüzde (%), bir kategoriye ait metafor frekansının, toplam frekans sayısına (n= 463) oranı ile bulunmuştur.

*** Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Not: Başat metaforlar (6 ve üstü sayıda öğrenci tarafından üretilen) koyu olarak verilmiştir.

Kategori 1. Aidiyet Bağının İfadesi Olarak Vatan

Tablo-6, aidiyet bağının ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-6'ya göre bu kategoriyi toplamda 129 öğrenci (%27,86) ve 8 metafor (%10,39) temsil etmektedir. Bu gruptaki başat metafor imgeleri şunlardır: *ana* (f=66), *aile* (f=37), *baba* (f=11), *evlat* (f=9).

Tablo-6: Aidiyet Bağının İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Aile	37	8,0	28,7
2	Ana	66	14,3	51,2
3	Baba	11	2,4	8,5
4	Evlat	9	1,9	7,0
5	Kardeş	2	0,4	1,6
6	M. Kemal Atatürk	2	0,4	1,6
7	Öğretmen	1	0,2	0,8
8	Takım	1	0,2	0,8
Toplam		129	27,9	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Aidiyet bağının ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri öğrencilerin yetişmelerinde, bedensel ve ruhsal gelişimlerinde önemli rol oynayan imgeler olmasıdır. Vatan bu yönüyle bir sevgi ve dayanışma yeridir. Özellikle aile bireylerinin karşılıksız sevgi, iş birliği ve dayanışma içinde yaşamalarına vurgu yapılarak bu zihinsel imgeler, vatan algısının açıklanmasında kullanılmıştır. Aynı zamanda insan, en samimi duygularını bu ortamda alır. Ruhumuza vücut veren tüm güzellikleri önce ailede sonra içinde yaşadığımız toplulukta alırız. Bu bağlamda, duygu, düşünce ve vicdanımız hep içinde yaşadığımız milletin yansımasıdır.

Aile bağlarına vurgu yapan metafor imgeleri yanında, ayrıca, M. Kemal Atatürk, öğretmen ve takım imgeleri de öğrenciler tarafından üretilen diğer zihinsel imgelerdir.

“Vatan aile gibidir/benzer. Çünkü; onun için bir şeyler yapmaktan, onun için çalışmaktan, onun iyiye gittiğini görmekten mutluluk duyarız.”

“Vatan anne gibidir/benzer. Çünkü; insan en büyük kayıplarından birini annesini kaybettiğinde yaşar. İnsan annesiz korunaksız, biçare, sahipsiz, yarısı eksik gibidir. Vatansız kalmak da annesiz kalmak gibi ortada başıboş kalmaktır. Allah bizi vatansız bırakmasın.”

“Vatan baba gibidir/benzer. Çünkü; ailesini korur ve onların güvende hissetmesini sağlar.”

“Vatan evlat gibidir/benzer. Çünkü; kaybının acısı çok büyüktür. O acıyı yaşamamak için ölmeyi göze alırsın.”

“Vatan kardeş gibidir/benzer. Çünkü; en zor zamanlarında, tam yıkılacağını sandığın anlarda her zaman elinden tutar ve seni kaldırır.”

“Vatan Mustafa Kemal Atatürk gibidir/benzer. Çünkü vatanımızda onun gibi erdemli ve asildir.”

“Vatan öğretmen gibidir/benzer. Çünkü; bize bilmediklerimizi öğretir, bizi her kötü durumdan korumaya çalışır. Daha iyi insanlar olmamız için bizi karşılıksız sever.”

“Vatan takım gibidir/benzer. Çünkü; takımda birbirine bağlılık saygı olduğu sürece yenilgi olmaz. Vatanımızda da birbirimize bağlılık, saygı olduğu sürece vatan asla parçalanamaz.”

Kategori 2. Bir Bünyenin İfadesi Olarak Vatan

Tablo-7, bir bünyenin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-7’ye göre, bu kategoriyi toplamda 54 öğrenci (%11,66) ve 9 metafor (%11,69) temsil etmektedir. Bu kategorideki başat metafor imgeleri şunlardır: *kalp* (f=17), *insan vücudu* (f=11), *can* (f=8), *kanımız* (f=7).

Tablo-7: Bir Bünyenin İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%) [*]	Geçerli Yüzde (%) ^{**}
1	Ayak	1	0,2	1,9
2	Can	8	1,7	14,8
3	Beyin	3	0,6	5,6
4	İnsan vücudu	11	2,4	20,4
5	Kalp	17	3,7	31,5
6	Şah damarı	4	0,9	7,4
7	Kanımız	7	1,5	13,0
8	Ruh	2	0,4	3,7
9	Sağlık	1	0,2	1,9
Toplam		54	11,7	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Bir bünyenin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri şunlardır: Öğrenciler ya vücudun genelinden hareketle ya da bir organın işlevini ön plâna çıkararak bunu vatan kavramını açıklamada kullanmışlardır. Kalp metaforunun öne çıktığı kategoride, kalp olmazsa insan vücudunun canlılığını koruyamayacağını, dolayısıyla vatansız bir milletin de olamayacağını vurgulamışlardır. Özellikle bir organın işlevinin açıklandığı metaforlarda et ve tırnak gibi vatan ve milletin birbirinden ayrılmazlığı belirtilmiştir.

Vücudun genelinden bahseden metaforlarda ise vücudun bir sistem olduğu ve bu sistemin bir yerinde sorun olduğunda tamamının etkileneceğini belirtmişlerdir. Yine bu metaforları geliştiren öğrenciler de dolayısıyla vatanın bir bütün olduğunu ve ayrılmayacağını vurgulamak istemişlerdir.

“Vatan ayağa gibidir/benzer. Çünkü; ayaklarımız olmadan yürüyemeyiz. Karşımıza çıkan engellerden onun sayesinde atlarız. Vatanımız da bizi taşır ve engellerin üstesinden gelmemizi sağlar.”

“Vatan can gibidir/benzer. Çünkü; onu korumazsan, kollamazsan, yedirmezsene, içirmezsene, giydirmezsene yaşayamazsın. Sen kendini nasıl yaşatıyorsan, nasıl nefes almak için canına sahip çıkıyorsan vatanına da öyle sahip çıkmalısın.”

“Vatan beyin gibidir. Çünkü; milleti her alanda bir arada tutar. Yönetir. Düzenler. Yokluğunda veya zarar gördüğünde dağılır, parçalanır ve ölür. Kısacası vatan olmazsa olmazdır. Vatanlı bir millet beyni çıkarılmış bir kurbağaya benzer. Sadece reflekslere cevap vermeye çalışır ama sonunda ölür. Vatanlı bir millet de dış güçlere karşı kendini korumaya çalışsa da eninde sonunda ölmeye mahkumdur.”

“Vatan insan vücudu gibidir/benzer. Çünkü; tek bir organında sorun çıkan bir insanın tüm vücudu zarar gördüğü gibi vatan da öyledir. Herhangi bir yerde sorun olduğunda tüm vatan zarar görür. Vatan bir bütündür, parçalanamaz!”

“Vatan kalp gibidir/benzer. Çünkü; kalp olmazsa vücudun bir anlamı olmaz. Kalp olmazsa insan ölür.”

“Vatan ruh gibidir/benzer. Çünkü; nasıl ruhsuz beden olmazsa ve bir şey ruh ile can buluyorsa vatan bizim ruhumuzdur.”

“Vatan sağlık gibidir/benzer. Çünkü; sağlığın giderse o zaman değerini anlarsın. Sağlığın yerinde iken değeri fark edilmez.”

Kategori 3. Birleştirici Bir Unsurun İfadesi Olarak Vatan

Tablo-8, birleştirici bir unsurun ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-8'e göre, bu kategoriyi toplamda 11 öğrenci (%2,38) ve 4 metafor (%5,20) temsil etmektedir. Bu kategorideki başat metafor *bütün* (f=6) imgesi olmuştur.

Tablo-8: Birleştirici Bir Unsurun İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Bütün	6	1,3	54,5
2	Bütünlük	2	0,4	18,2
3	Mıknatıs	1	0,2	9,1
4	Tutkal	2	0,4	18,2
	Toplam	11	2,4	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Birleştirici bir unsurun ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri özellikle iki kısım altında toplanabilir. Birinci kısımda vatanın bölünmezliği, bir bütün olduğu vurgusu ön plândadır. Öğrenciler vatanın parçalanamaz bir bütün olduğunu ve vatan-devlet ile vatan-millet kavramlarının ayrılmaz bir bütün olduğuna vurgu yapmışlardır.

İkinci kısımda ise vatanın, üzerinde yaşayan insan topluluklarını bir arada tutan doğal bir çimento gibi olduğu vurgusu hâkimdir. Vatan, insanların her türlü zorluğa göğüs germesine ve beraber yaşama kültürüne katkı sağlamaktadır. Zorlukların şiddeti arttıkça da insanların birbirine olan tutkunluğunun artacağı belirtilmiştir. Dil, cinsiyet, ten rengi, siyasî görüş, inanç, din, mezhep vesaire sebeplerle farklı olsak da vatan hepimizi ayırım gözetmeksizin bir arada tutan asgari bir müşterektir. İnsanların herhangi bir konuda farklı düşünceleri olsa da anlaşabilmek için gereken ortak paydaları (vatan ve bayrak gibi) çoğaltıp azami müştereklerde buluşmak gerekmektedir.

“Vatan bütün gibidir/benzer. Çünkü; vatan bir bütündür, bölünemez. Vatan bir kâğıda sığdırılmayacak kadar önemlidir. Bu kadar kısa açıklanamaz. Kelimeler vatani tanıtmaya yetersiz kalır. İnsanlar vatan uğruna çok can feda etmiş, çok değerli bir mevkidir.”

“Vatan mıknaş gibidir/benzer. Çünkü; bu ülkede yaşayan insanları bir arada tutar.”

“Vatan tutkal gibidir/benzer. Çünkü; birisi onu yapıştığı yerden ayırmak istediğinde direnir. Millette zorluklar karşısında birbirine yapışır ve mücadele eder.”

Kategori 4. Gereksinimin İfadesi Olarak Vatan

Tablo-9, gereksinimin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-9’a göre, bu kategoriye toplamda 54 öğrenci (%11,66) ve 10 metafor (%12,99) temsil etmektedir. Bu kategorideki başat metafor imgeleri şunlardır: *su* (f=17), *nefes* (f=12), *güneş* (f=11).

Tablo-9: Gereksinimin İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Gıda	3	0,6	5,6
2	Giysi	1	0,2	1,9
3	Gökyüzü	5	1,1	9,3
4	Güneş	11	2,4	20,4
5	Mülk	1	0,2	1,9
6	Matematik	1	0,2	1,9
7	Nefes	12	2,6	22,2
8	Su	17	3,7	31,5
9	Üretici canlılar	1	0,2	1,9
10	Yağmur	2	0,4	3,7
Toplam		54	11,7	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Gereksinimin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri şunlardır: (a) vatan olmadan, yaşam olmaz, (b) vatan, insan için hayati bir öneme sahiptir, (c) insanın vatana olan ihtiyacı süreklilik arz eder. Millet adına lâıyk her topluluğun bu noktaya gelebilmesi, aynı sahada (vatan) uzun süre yaşamaları şartıyla teşekkül edebilir. Bu kategori altında vatan kavramı öğrenciler tarafından, insanlar için olmazsa olmaz öneme sahip imgeler ile açıklanmıştır.

Bu kategori altında üretilen su, nefes ve gıda gibi insan hayatının devamı için olmazsa olmaz kavramlar üretmiş olması, vatan kavramının ifadesi için önemli olmasına rağmen öğrencilerin bunların korunması ve -mümkünse- geliştirilmesine yönelik ifadeler kullanmamış olmaları bir eksiklik olarak belirtilebilir. Yaşam için olmazsa olmaz unsurların sadece önemini bilmenin yetmeyeceğini, onları korumamız ve -mümkünse- geliştirmemiz gerektiği vurgusu hem doğru bir çevre algısı hem de doğru bir vatan algısının oluşturulmasında yardımcı olacaktır. Kişisel sorumluluklarının bilincinde, toplumsal sorunlara duyarlı, çözüm odaklı katılımcı bireylerin yetişmesi ve bu anlayışların toplum nezdinde gelişmesi de bu yöndeki vatan algısını geliştirecektir.

“Vatan gıdaya gibidir/benzer. Çünkü; yemeksiz yaşanmaz.”

“Vatan giysi gibidir/benzer. Çünkü; bir insan nasıl ki giyecek bir kıyafeti olmadığında bedeni çıplak hissediyorsa bizimde vatanımız olmayınca kendimizi yalnız, çıplak ve savaşlar içinde başkasının himayesinde buluruz.”

“Vatan güneş gibidir/benzer. Çünkü; bizim vatanımız sıcak, merhametli, şefkatli olduğu için dıştan gelen vatandaşları her hâlükârda kabul eder. Tek fark güneş doğar-batar ama vatanımız bir kere doğdu mu bir daha batmaz.”

“Vatan mülk gibidir/benzer. Çünkü; bir insan malını mülkünü kaybedince hiçbir şeydir ya işte vatanını kaybedince de insan hiçbir şeydir.”

“Vatan matematik gibidir/benzer. Çünkü; evrendeki düzenin matematikle açıklarız. Ülkemizdeki düzeni de vatan ile açıklarız. Dolayısıyla ikisi de olmazsa olmazdır.”

“Vatan nefes gibidir/benzer. Çünkü; insan nefessiz yaşayamaz, bu millet de vatansız yaşayamaz.”

“Vatan su gibidir/benzer. Çünkü; ikisi de vazgeçilmezdir.”

“Vatan üretici canlılar gibidir. Çünkü; besin piramidinin en altını üretici canlılar oluşturur. Bizim de yaşamımızda ilk basamağı vatanımız oluşturur. Vatanımız olmasa üzerine kurulan her şey temeli atılmamış bir bina gibi çöker. Vatansız bir millet, milletsiz bir vatan olmaz. Hürriyet, adalet, hukuk, yönetim, haklar vb. vatan olduğuna mümkündür.”

Kategori 5. Hayat Kaynağının İfadesi Olarak Vatan

Tablo-10, hayat kaynağının ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-10’a göre, bu kategori toplamda 22 öğrenci (%4,73) ve 4 metafordan (%5,20) oluşmaktadır. Bu kategorideki başat metaforlar *deniz* (f=8) ve *özgürlük* (f=6) imgeleri olmuştur.

Tablo-10: Hayat Kaynağının İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Deniz	8	1,7	36,4
2	Özgürlük	6	1,3	27,3
3	Umut	3	0,6	13,6
4	Yaşam	5	1,1	22,7
Toplam		22	4,8	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Hayat kaynağının ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri vatanın, hayatın ta kendisi olması, vatanın gelecek için hayati bir öneme sahip olması ve vatanın insan yaşamı için bir umut kaynağı olmasıdır. Vatan kavramı, özgürlük kavramından ayrı düşünülemeyen uğruna canlar verilen manevi bir değerdir. Vatan da özgürlük, namus ve bayrak gibi uğruna yaşanılacak, gerektiğinde ölünecek mukaddes bir değerdir. Çünkü özgür olan bir kimse esarete nasıl katlanabilir ki?

İnsanlar hep azmiyle ve ümidiyle yaşamaktadır. Ümitsizliğe düşen insanın ise ruhu ve vicdanını kararmaya başlamaktadır. Vatan da insanın geleceğe güvenle bakabildiği, hayallerini gerçekleştirebileceği bir yerdir. Bu yüzden vatanını kaybetmiş bir topluluk ile gelecekte ümidini kesmiş bir kimse aynı durumdadır. Çünkü umutlarımız sadece bugüne dair değil, geleceğe dair beklentilerimizin, yaşama dair hayallerimizin bir ifadesidir.

“Vatan deniz gibidir/benzer. Çünkü; deniz içinde birçok canlının yaşadığı ve kıyısıyla birlikte bir bütün olarak, gece ayrı, gündüz ayrı güzeldir. Vatan da bölünmez bir bütündür. Vatan milleti içine alan birlik ve beraberlik içinde yaşatan, geleceğe umutla bakmamızı sağlayan yerdir.”

“Vatan özgürlük gibidir/benzer. Çünkü; sadece vatanımızda özgürce yaşayabiliriz.”

“Vatan umut gibidir/benzer. Çünkü; vatan umut ettikçe güzeldir.”

“Vatan umut gibidir/benzer. Çünkü umut etmeden insan yaşayamaz. Vatan da olmadan yaşayamaz.”

“Vatan yaşam gibidir/benzer. Çünkü vatan olmazsa biz de olmayız.”

Kategori 6. Kimliğin İfadesi Olarak Vatan

Tablo-11, kimliğin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-11'e göre, bu kategoriye toplamda 21 öğrenci (%4,54) ve 3 metafor (%3,90) temsil etmektedir. Bu kategorideki başat metafor *bayrak* (f=15) imgesi olmuştur.

Tablo-11: Kimliğin İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Bayrak	15	3,2	71,4
2	Benlik	1	0,2	4,8
3	Millet	5	1,1	23,8
Toplam		21	4,5	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Kimliğin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri şunlardır: Kimlik, bireylerin gerek kültürel sosyal statülerinin karşılığıdır ve inanç, algı, tutum, davranış ve değer yargıları gibi yaşam stillerini sembolize eder. Özetle “ben kimim?” sorusunun cevabı kimliğin ifadesidir. Bu noktadan hareketle öğrenciler, bu kategori altında millî kimliğin tanımlanmasında kullanılabilecek metafor imgeleri üretmişlerdir.

“Bayrak” metaforu, bu kategori içinde en çok tercih edilen metafordur ve renginin kırmızılığıyla bu toprak için toprağa düşmüş askerlerin kanları arasındaki ilişkinin yanı sıra ülkemizin ve milletimizin bağımsızlığının sembolü olması gibi özellikleri ön plâna çıkmıştır. Hem bayrağımız hem vatanımız bağımsızlığımızın ve kendimizi ifade edişimizin simgeleridir. Millî kimliğin oluşması ve gelişmesinde, ayrıca vatan kavramının açıklanmasında bayrak metaforu önemli bir imgedir. Öğrenciler de bayrak metaforunu kullanarak vatanın vazgeçilmez ve bölünmezliğini ifade etmişlerdir.

“Vatan bayrak gibidir/benzer. Çünkü; ikisi de bizim bağımsızlığımızın simgesidir.”

“Vatan bayrak gibidir/benzer. Çünkü; vazgeçilmez ve bölünmezdir.”

“Vatan bayrak gibidir/benzer. Çünkü; bu toprak için toprağa düşmüş şehitlerimizin kanı vardır.”

“Vatan benlik gibidir/benzer. Çünkü; benliğini kaybetmiş bir insanın anlamı kalmaz.”

“Vatan millet gibidir/benzer. Çünkü; bölünmez, bütündür.”

Kategori 7. Kutsallığın İfadesi Olarak Vatan

Tablo-12, kutsallığın ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-12'ye göre, bu kategoriye toplamda 38 öğrenci (%8,21) ve 8 metafor (%10,39) temsil etmektedir. Bu kategorideki başat metafor *namus* (f=24) imgesi olmuştur.

Tablo-12: Kutsallığın İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Cennet	5	1,1	13,2
2	Din	1	0,2	2,6
3	Hayır vakfı	1	0,2	2,6
4	Hazine	1	0,2	2,6
5	Miras	4	0,9	10,5
6	Namaz	1	0,2	0,2
7	Namus	24	5,2	63,2
8	Şeref	1	0,2	2,6
Toplam		38	8,2	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Kutsallığın ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri şunlardır: Kutsal kavramı, her tür noksanlıktan uzak, saygı ve değer atfedilen nesne ve olaylar için kullanılmaktadır. Kutsal olarak değerlendirebileceğimiz dini ve ahlaki değerler ile birlikte örf, adet, gelenek ve görenekler bir toplumun kültürel kimliğinin oluşmasında vazgeçilmez unsurlardır. Vatan kavramı da din, ahlak ve estetik güzelliklerin bir müzesidir, bir sergisidir. Vatanımızı içten gelen bir aşkla sevmemiz, bu samimi güzelliklerin bütünü olduğu içindir (Gökalp, 1996: 89). Özellikle Namık Kemal'in de etkisiyle devlet, vatan hâline gelmiş ve kutsal bir değer hâlini almıştır. Bu noktadan hareketle, bu kategori altında üretilen metaforlar incelendiğinde dinî ve maneviyatla ilgili kutsal kabul edilen değerler, vatan kavramının açıklanmasında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Vatan, aralarında milli bir birlik bulunan insan topluluklarının üzerinde yaşadığı; hatıraları ve idealleri, geçmişi ve geleceği birleşmiş bir coğrafyadır. Vatan sadece coğrafi bir unsur (toprak parçası) değil, geçmişten kalan bir miras ve gelecek nesillere devredilecek bir emanettir. Bu nedenle bugünün gençlerinin doğru bir vatan algısına sahip olması ayrıca önemlidir.

“Vatan cennet gibidir/benzer. Çünkü; eşsiz ve mükemmeldir. Tüm güzellikler oradadır.”

“Vatan din gibidir/benzer. Çünkü; insanlar uğrunda gözlerini kırpmadan ölür.”

“Vatan hayır vakfı gibidir/benzer. Çünkü; hiçbir karşılık beklemeksizin neredeyse dört milyon Suriyeli göçmeni beslemekte, göz kulak olmaktadır.”

“Vatan hazine gibidir/benzer. Çünkü; tüm güzellikler onda toplanmıştır.”

“Vatan miras gibidir/benzer. Çünkü; bize büyüklerimizden kalmış ve değerini bilemediğimiz emanettir.”

“Vatan namaz gibidir/benzer. Çünkü; namaz beş vakit insanın aklında kalır. Namaz görevi gibi vatana dair görevlerini de yerine getirmezsen vicdan azabı insanı öldürür.”

“Vatan namus gibidir/benzer. Çünkü; insan namusuna nasıl sahip çıkıyorsa vatanına da aynı sahip çıkmalıdır. Bu vatan kolay kazanılmadı. Kolay geri verilmez.”

Kategori 8. Sağlamlık ve Bölünmezliğin İfadesi Olarak Vatan

Tablo-13, sağlamlık ve bölünmezliğin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-13'e göre, bu kategori toplamda 3 öğrenci (%0,65) ve 3 metafordan (%3,90) oluşmaktadır. Bu kategoriye ait başat metafor bulunmamaktadır.

Tablo-13: Sağlamlık ve Bölünmezliğin İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Bir	1	0,2	33,3
2	Elmas	1	0,2	33,3
3	Sıfır	1	0,2	33,3
Toplam		3	0,6	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Sağlamlık ve bölünmezliğin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri şunlardır: (a) vatanın teklifi ve bütünlüğü, (b) vatanın tek parça oluşu ve bölünmezliğidir.

Bu kategori altında üretilen “elmas” imgesi, vatan kavramının açıklanmasında, doğada bilinen en düzenli atom dizilişine ve en sert mineral yapısına sahip olması yönüyle kullanılmıştır.¹ Bu imge ile öğrenci, vatanın bölünmezliğini ve onun ışıltılı güzelliğini ifade etmektedir.

“*Vatan $\sin x^2 + \cos x^2 = 1$ gibidir/benzer. Çünkü; sonuç her zaman ve her şartta bir olacaktır. Bir eder. Tektir, değişmez. X değerleri, yani bizler farklı farklı olsak da sonuçta bir ederiz.*”

“*Vatan elmas gibidir/benzer. Çünkü; elmasın hem değeri ve ışıltısı çok hem de sertliği ve parçalanması zordur.*”

“*Vatan sıfır gibidir/benzer. Çünkü; sayıyı sıfıra sayısına bölemeyiz, vatanımız da bölünmez.*”

Kategori 9. Sevdanın İfadesi Olarak Vatan

Tablo-14, sevdanın ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-14’e göre, bu kategoriyi toplamda 32 öğrenci (%6,91) ve 4 metafor (%5,20) temsil etmektedir. Bu kategorideki metafor imgelerinin tamamı başat metafordur: *aşk* (f=10), *sevgili* (f=9), *ateş* (f=7), *sevgi* (f=6).

Tablo-14: Sevdanın İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Aşk	10	2,2	31,3
2	Ateş	7	1,5	21,9
3	Sevgi	6	1,3	18,8
4	Sevgili	9	1,9	28,1
Toplam		32	6,9	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Sevdanın ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri: (a) vatanın sevginin, aşkın kendisi olması, (b) vatanın sevenleri için güven, düşmanları için korku verici oluşu, (c) vatanın sevilen yerine konulmasıdır.

Öğrencilerin ürettiği metaforlarda, kendi yaş gruplarına uygun olarak, “aşk”, “sevgi” ve “sevgili” imgeleri ön plâna çıkmıştır. Gerekçe kısımları incelendiğinde öğrenciler, sevgilinin tek olduğundan, onun sevgisini her hücrelerinde hissettiklerinden, kusurlarını görmezden geldiklerine, en güzelin o olduğuna inandıklarını vurgulamışlardır. Bu vurgulamalar anlamlıdır; çünkü insan en

¹ Bilindiği üzere her mineral aynı sertlikte değildir. 1812 yılında Alman mineral bilimcisi Friedrich Mohs tarafından yapılan minerallerin sertliğini gösteren bu ayırım “Mohs ölçeği” olarak bilinir. Burada sertlik derecesi 1’den 10’a doğru artar. Sertliği 1 olan mineraller en yumuşak, 10 olan mineraller ise en sert minerallerdir. Bu durumda tablodaki her mineral kendinden önce gelenlerden daha serttir ve onları çizer. Ayrıca bu sertliğin tayininde, sertlik derecesi bilinen bazı cisimlerden (Örneğin, tırnak - 2,5; çelik - 6,5 sertlik derecesindedir) de yararlanılır (Hoşgörün, 2010: 50-52).

içten duygularını delikanlılık çağında almaktadır. Kişiliğini oluşturan, ona vücut veren din, ahlak ve güzellik anlayışı gibi duyguları hangi milletten almışsak, daima o topluluk içinde yaşamak isteriz. Başka bir ülkede başka bir toplum içinde daha müreffeh ve daha büyük bir zenginlikle yaşamak mümkün olsa bile kendi milletimiz içindeki daha az refahı ona tercih ederiz. Algularımız, kavrayışlarımız, tutumlarımız, hep içinde yaşadığımız, terbiyesini aldığımız milletin etkisi altındadır. Dolayısıyla bunların yansımalarını ancak o topluluk içinde bulabilir ve ona büyük bir sevgiyle bağlarız.

“Vatan aşk gibidir/benzer. Çünkü; anlatılmaz yaşanır.”

“Vatan sevgi gibidir/benzer. Çünkü; yeni doğan bebeğe duyulan katıksız, karşılıksız eş benzeri olmayan sevgi misali.”

“Vatan sevgili gibidir/benzer. Çünkü; her zaman aklıdadır, kalbindedir. Vazgeçemezsin, unutamazsın, kıyamazsın vatanına, ona bir şey olsun istemezsin. Kendinden sakınırsın onu canını verirsin uğruna. Birazcık uzaklaşsan sanki yıllardır uzakmışsın gibi gelir. Vatan insanın her şeyidir, gözünden çıkaramayacağı, kaybetmeyi göze alamayacağı tek şeyidir.”

“Vatan sevgili gibidir/benzer. Çünkü; onu her şeyiyle seversin. Kusurlarını görmezden gelirsin, hep en güzel odur senin için. Ona bağlısındır. Onda kendini iyi hissedersin, başka yerleri, hatta dünyayı bile gezsen, hep aklın ondadır. İstesen bile kopamazsın. Korkarsın ‘ya ona bir şey olursa’ diye. Hatta gerekirse, uğruna canını verebileceğini bilirsin. Bu yüzden vatan sevgiliye benzer.”

Kategori 10. Sığınma Yerinin İfadesi Olarak Vatan

Tablo-15, sığınma yerinin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-15’e göre, bu kategoriyi toplamda 47 öğrenci (%10,15) ve 11 metafor (%14,29) temsil etmektedir. Bu kategorideki başat metafor imgeleri şunlardır: *evimiz* (f=24), *yuva* (f=9).

Tablo-15: Sığınma Yerinin İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Ceviz kabuğu	1	0,2	2,1
2	Dağ	2	0,4	4,3
3	Demir	1	0,2	2,1
4	Duvar	1	0,2	2,1
5	Evimiz	24	5,2	51,1
6	Güvenlik	1	0,2	2,1
7	Kale	1	0,2	2,1
8	Kalkan	1	0,2	2,1
9	Barınak	1	0,2	2,1
10	Ülke	5	1,1	10,6
11	Yuva	9	1,9	19,1
Toplam		47	10,2	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Sığınma yerinin ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri, “ev” ve “yuva” metaforunda aile bağlarına ve oradaki güven duygusuna yapılan atfın yanında dışardan gelebilecek tehditlere karşı gücüyle kendilerini koruyacaklarını düşündükleri kavramları, vatan algısını açıklamakta kullanılmaktadır.

Ev ve yuva metaforları bu kategori içinde sırasıyla en çok tercih edilen iki imgedir. Aidiyet bağının ifadesi kategorisiyle beraber düşünüldüğünde ev ve yuva imgelerini kullanarak, öğrenciler

aile üyeleri ile beraber yaşadıkları ortamı vurgulamışlardır. Bu imgelerde öğrenciler, aileleri ile güven ve huzur içinde yaşadıklarından hareketle vatanın da tıpkı böyle olduğundan söz etmişlerdir.

Bu kategori altında öğrenciler tarafından en fazla üretilen üçüncü metafor “ülke” imgesidir. Bu imge altında öğrenciler, ülke ve vatanın bölünmezliğini vurgulamış, güven içinde yaşadıkları yerin ülkeleri olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca ceviz kabuğu, dağ, demir, duvar, kale, kalkan ve barınak imgeleri de dışardan gelebilecek tehditlere karşı içindekileri koruma özelliği ile vatan kavramının açıklanmasında kullanılan diğer imgelerdir.

“Vatan ceviz kabuğu gibidir/benzer. Çünkü; vatan da tıpkı ceviz kabuğu gibi içindekileri korur.”

“Vatan dağ gibidir/benzer. Çünkü; vatan, her daim sırtımızı güvenle yaslayabileceğimiz yüce bir dağ gibi arkamızdadır.”

“Vatan evimiz gibidir/benzer. Çünkü; insan kendi evinde nasıl rahat ve huzurlu hissediyorsa aynı şekilde vatanında da hisseder. Başkasının evindeyken yaşadığımız rahatsızlık hissi başkasının ülkesindeyken de hisseditir.”

“Vatan kalkan gibidir/benzer. Çünkü; vatan bizleri dışardan gelecek her türlü tehlikelere karşı korur.”

“Vatan barınak gibidir/benzer. Çünkü; vatan rahatça yaşadığımız yerdir. Birlik beraberlik içerisinde farklı düşünen, farklı dini olan insanların güvenle yaşadığı yerdir vatan.”

“Vatan ülke gibidir/benzer. Çünkü; güvenle yaşadığımız yerdir.”

“Vatan yuva gibidir/benzer. Çünkü; nereye gidersen git nerede bulunursan bulun sonunda oraya varmak istersin. Kendini hiçbir zaman yabancı hissetmediğin ve seni her zaman kabul edebilecek yerdir.”

Kategori 11. Tutunulacak Bir Yer İfadesi Olarak Vatan

Tablo-16, tutunulacak bir yer ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-16’ya göre, bu kategori toplamda 43 öğrenci (%9,29) ve 9 metafordan (%11,69) oluşmaktadır. Bu kategorideki başat metaforlar *toprak* (f=19) ve *ağaç* (f=10) imgeleri olmuştur.

Tablo-16: Tutunulacak Bir Yer İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Ağaç	10	2,2	23,3
2	Bağ	2	0,4	4,7
3	Bahçe	3	0,6	7,0
4	Bitki	1	0,2	2,3
5	Tohum	3	0,6	7,0
6	Çiçek	3	0,6	7,0
7	İncir ağacı	1	0,2	2,3
8	Nar	1	0,2	2,3
9	Toprak	19	4,1	44,2
Toplam		43	9,3	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Tutunulacak bir yer ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri vatanın toprak özelliğine atıfta bulunularak üretilen imgelerden oluşmasıdır. Bu noktada da toprağın kendisi bir metafor kaynağı olduğu gibi tarımsal faaliyetler ve yetiştirilen bitkiler de metafor kaynağını oluşturmaktadır.

Bu kategoride en çok kullanılan “toprak” imgesi, özellikle üzerinde ekim-dikim faaliyetleri yapılabilmesi ve insanları doyurması gibi özellikleri ile vatan kavramını açıklamakta kullanılmıştır. Toprak imgesi ayrıca devletin temelini de oluşturmaktadır. Toprağın, devletin ülkesi, milletin mülkü olduğu vurgusu da ön plândadır.

“Vatan ağaç gibidir/benzer. Çünkü; dışardan gelen darbelere karşı kırılan dallar yerine daha güçlü daha görkemli dallar gelir. Ağaç kökü ne kadar rüzgâr görürse görsün yıkılmaz. Hainler ne kadar saldırırsa biz o kadar fazla büyür görkemli hâle geliriz.”

“Vatan bahçe gibidir/benzer. Çünkü; bahçenin içinde yabancı ot ve böcek tehlikesinden emin şekilde türlü çiçek ve bitkiler yaşar.”

“Vatan tohum gibidir/benzer. Çünkü; hangi tohumu ekersen onu biçersin, yetiştirdiğiniz insanlarda vatani oluşturur.”

“Vatan çiçek gibidir/benzer. Çünkü; sahip çıkarsan yeşerir, rengarenk ve türlü türlü güzel kokuları olur. Eğer sahip çıkmazsan kuruyup solar.”

“Vatan toprak gibidir/benzer. Çünkü; vatan bütünlüğü denildiği zaman aklımıza toprak bütünlüğünü, sınırlarımızı korumak gelir.”

“Vatan toprak gibidir/benzer. Çünkü; varlığında bolluk, güven yokluğunda kıtlık, boşluk vardır.”

Kategori 12. Uğrunda Ölmeye Değer Bir Unsurun İfadesi Olarak Vatan

Tablo-17, uğrunda ölmeye değer bir unsurun ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforları, her bir metaforu geliştiren katılımcı sayısını, yüzdesi ve ilgili kategori içerisindeki yüzdelik değerini göstermektedir. Tablo-17’ye göre, bu kategoriyi toplamda 9 öğrenci (%1,94) ve 4 metafor (%5,20) temsil etmektedir. Bu kategorideki başat metafor *fedakârlık* (f=6) imgesi olmuştur.

Tablo-17: Uğrunda Ölmeye Değer Bir Unsurun İfadesi Olarak Vatan

Sıra No.	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)*	Geçerli Yüzde (%)**
1	Asker	1	0,2	11,1
2	Emek	1	0,2	11,1
3	Fedakârlık	6	1,3	66,7
4	Mehmetçik	1	0,2	11,1
Toplam		9	1,9	100,0

* Tablodaki sayılar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

** Geçerli yüzde (*valid percent*), ilgili kategori içindeki yüzdelik değerini göstermektedir.

Uğrunda ölmeye değer bir unsurun ifadesi olarak vatan kategorisini oluşturan metaforların temel özellikleri: vatan için gerektiğinde her türlü fedakârlığın göze alınabileceği, bu vatanın kolay kazanılmadığı, çok büyük fedakârlıkların yapıldığının unutulmaması gerektiği gerçeği etrafında toplanmıştır. Öğrenciler bu imgeleri, rahat uyumalarını temin eden, her zaman her yerde vatan savunmasında görev yapan ve gerektiğinde gözünü kırpmadan şehit olanlar için kullanmışlar ve bu ifadeleri vatan kavramını açıklamak için kullanmışlardır.

“Vatan asker gibidir/benzer. Çünkü; her an her durumda vatan uğrunda canını vermeye hazırdır.”

“Vatan emek gibidir/benzer. Çünkü; çok büyük zorluklarla kazanılmış ve bu uğurda çok canlar verilmiştir.”

“Vatan fedakârlık gibidir/benzer. Çünkü; vatanın olması için fedakârlık gerekir.”

“Vatan fedakârlık gibidir/benzer. Çünkü; yıllarca yetiştirdiği evladını şehit veren bir annenin gözyaşı dökerken “vatan sağ olsun” demesidir.”

“Vatan fedakârlık gibidir/benzer. Çünkü; uğruna hesapsızca canımızı ve malımızı feda ederiz.”

“Vatan Mehmetçik gibidir/benzer. Çünkü; rahat uyumamızı sağlayan her zaman ve her yerde bu vatan için canını feda etmeye hazır askerlerdir.”

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma, ortaöğretim öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri ortaya çıkarma amacına yönelik olarak gerçekleştirilmiş ve araştırmanın verileri analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma için 476 öğrenciden metafor yazması istenmesine rağmen 13 öğrencinin kâğıdı (1) metafora ilişkin herhangi bir gerekçenin sunulmaması, (2) birden fazla metafora atıfta bulunulması, (3) mantıksız ve vatan kavramının daha iyi anlaşılmasına herhangi bir katkısı olmayan metaforların üretilmesi ve (4) birden fazla kategoriye ait özellikleri içeren metaforların üretilmesine dayalı olarak ayıklanmıştır ve sadece 463 öğrencinin sunduğu metaforlar bu araştırma için değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Değerlendirmeye tabi tutulan 463 öğrencinin; 118’i (%25,5) erkek ve 345’i (%74,5) kız öğrencidir. Bu öğrencilerin 214’ü (%46,2) Anadolu Lisesi, 74’ü (16,0) Anadolu İmam-Hatip Lisesi, 85’i (%18,4) Fen Lisesi ve 90’ı (%19,4) Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesinde öğrenim görmektedir.

Öğrenciler vatan kavramına ilişkin 77 adet geçerli metafor üretmiştir. Geçerli toplam 77 metafordan 31 tanesi (*asker, ayak, barınak, benlik, bir, bitki, ceviz kabuğu, demir, din, duvar, elmas, emek, giysi, güvenlik, hayır vakfı, hazine, incir ağacı, kale, kalkan, matematik, Mehmetçik, mknatsız, mülk, namaz, nar, öğretmen, sağlık, sıfır, şeref, takım, üretici canlılar*) sadece bir öğrenci tarafından üretilmiştir. Geriye kalan 46 metaforu temsil eden öğrenci sayısı ise 2 ile 66 arasında değişmektedir. 77 metafordan sadece 25’i, 6’dan (metafor başına ortalama öğrenci sayısı) daha fazla sayıda (ortalamanın üstünde) bir öğrenci grubu tarafından üretilmişken (başat metafor), 52 metafor ise 6’dan daha az sayıda (ortalamanın altında) bir öğrenci grubu tarafından üretilmiştir.

Bu araştırmaya özgü olarak, vatan kavramıyla ilgili öğrencilerin ürettiği zihinsel imgeler incelendiğinde, vatan kavramına ilişkin en yüksek frekansa sahip metaforların; *ana* ($f=66$), *aile* ($f=37$), *namus* ($f=24$), *evimiz* ($f=24$), *toprak* ($f=19$), *kalp* ($f=17$), *su* ($f=17$), *bayrak* ($f=15$), *nefes* ($f=12$), *baba* ($f=11$) ve *güneş* ($f=11$) olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bu durum vatan kavramının sadece tek bir metafor ile bir bütün olarak açıklanabilmesinin mümkün olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin vatan kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar 12 kavramsal kategori altında gruplandırılmıştır. Bunlar; *aidiyet bağının ifadesi olarak vatan, bir bünyenin ifadesi olarak vatan, birleştirici bir unsurun ifadesi olarak vatan, gereksinimin ifadesi olarak vatan, hayat kaynağının ifadesi olarak vatan, kimliğin ifadesi olarak vatan, kutsallığın ifadesi olarak vatan, sağlamlık ve bölünmezliğin ifadesi olarak vatan, sevdanın ifadesi olarak vatan, sığınma yerinin ifadesi olarak vatan, tutunulacak bir yer ifadesi olarak vatan ve uğruna ölmeye değer bir unsurun ifadesi olarak vatan*dır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin %27,86’sı vatanı *aidiyet bağının ifadesi* ($f=129$) olarak tanımlamaktadır. Geriye kalan 11 kavramsal kategorinin büyükten küçüğe sıralanışı ise aynı metafor frekansına sahip olan bir bünyenin ifadesi olarak vatan ve gereksinimin ifadesi olarak vatan ($f=64$; %11,66), sığınma yerinin ifadesi olarak vatan ($f=47$; %10,15), tutunulacak bir yerin ifadesi olarak vatan ($f=43$; %9,29), *kutsallığın ifadesi olarak vatan* ($f=38$; %8,21), sevdanın ifadesi olarak vatan ($f=32$; %6,91), hayat kaynağının ifadesi olarak vatan ($f=22$; %4,73), kimliğin ifadesi olarak vatan ($f=21$; %4,54), birleştirici bir unsurun ifadesi olarak vatan ($f=11$; %2,38), uğruna ölmeye değer bir unsurun ifadesi olarak vatan ($f=9$; %1,94) ve sağlamlık ve bölünmezliğin ifadesi olarak vatan ($f=3$; %0,65) şeklindedir.

İlgili literatür incelendiğinde vatan kavramını konu edinen çalışmalarda da ilgili kavramın tek bir metafor ve tek bir kavramsal kategori altında açıklanmadığına dair benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Özkan ve Taşkın (2014), ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin oluşturdukları metaforları belirlemek amacıyla yapmış oldukları "*İlköğretim Öğrencilerinin Vatan Olgusuna İlişkin Algılarının Belirlenmesi*" adlı çalışmalarında, öğrenciler toplamda 46 ayrı metafor üretmişlerdir. Öğrencilerin ürettikleri metaforlar incelendiğinde "aile, anne, baba ve anne-baba" metaforlarının en çok üretilenler olduğu tespit edilmiştir. Çalışma neticesinde öğrencilerin ürettikleri metaforlar "sosyal ilişkiler alanı, mekân-yer alanı, doğal ve duygusal çevre, yaşamsal önem" olmak üzere dört kategoriye ayrılmıştır. Gömleksiz ve Öner (2016), ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmayı amaçladıkları "*Ortaokul Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Metaforik Alguları*" adlı çalışmalarında, öğrencilerin en çok "ev" ve "aile" metaforlarını geliştirdiği tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin vatan kavramına ilişkin olarak geliştirdikleri metaforlar "güven ve dayanışma", "önemli olma" ve "özen" olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde vatan kavramına ilişkin olumlu düşüncelere sahip oldukları, vatan sınırları içinde kendilerini güvende hissettikleri, vatanın öneminin farkına vardıkları ve korunması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Çifçi ve Dikmenli (2016), öğrencilerin geçmişte vatan algılarındaki değişimlere sebep olan faktörleri ortaya koymak ve var olan algısal durumlarını açıklamayı amaçladıkları "*Üniversite Öğrencilerinin Vatan Algısı ve Geçmişe Dönük Değişimi*" adlı çalışmalarının sonucunda "millî kimlik, bağımsızlık ve aidiyet algısı" ile "birlikte ve ortak yaşam, farklılıkların zenginliği ve gaye birliği algısı" olmak üzere iki farklı vatan algısı teması, vatan ile ilgili algı değişikliğinde ise dört farklı temaya (Suriye, Irak, Filistin, Doğu Türkistan'da yaşanan savaş ve iç karışıklıklar, Türkiye'de yaşanan terör olayları, ilkökul, ortaokul ve lise eğitimi sırasında öğretmen ve okul etkisi, Ailesinde ve yakın çevresinde yaşanan olaylar) ulaşılmıştır. Er Türküresin (2018), ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla ortaya çıkarmayı amaçladığı "*Ortaokul Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Belirlenmesi*" adlı çalışmasının sonucunda, 2 tema (maddi, ihtiyaç bildiren unsurlar ve manevi değer bildiren unsurlar), 9 kategori (barınacak yer, toprak parçası, topluluk, bağımsızlık, güç, kahraman, koruyan, değerli ve zenginlik) ve 64 geçerli metafor elde edilmiştir. Öğrenciler tarafından en çok üretilen metaforlar aile, anne, bayrak, ev, kalp ve M. Kemal Atatürk olmuştur. Öğrencilerin ürettikleri metaforlar incelendiğinde daha çok vatan kavramının manevi özelliklerine ilişkin metaforlar ürettikleri görülmüştür.

Bu çalışmaların sonuçları incelendiğinde -bu araştırmaya uygun şekilde- benzer metaforların (anne, baba, aile, ev, kalp, bayrak vb.) en çok üretilenler arasında olduğu, bunun yanında vatan kavramını açıklamak için birden çok metafor kullandığı görülmüştür. Bu durumun nedeni metaforların özü ile ilgilidir. Çünkü metaforlar, tanımlamaya çalıştıkları kavram, olgu ya da olayın sadece bir parçasını ifade etmektedir.

Öğrencilerin örneğin su, gıda ve toprak gibi ürettiği imgelerin sadece hayatımız için olmazsa olmaz özelliğine vurgu yaptığı, bunların korunmasının vatanın korunmasına da katkı sağlayacağı yönünde ifadelerin bulunmaması dikkat çekici bir sonuçtur. Yaşam için olmazsa olmaz unsurların sadece önemini bilmenin yetmeyeceğini, onları korumamız ve -mümkünse- geliştirmemiz gerektiği vurgusu hem doğru bir çevre algısı hem de doğru bir vatan algısının oluşturulmasında yardımcı olacaktır. Kişisel sorumluluklarının bilincinde, toplumsal sorunlara duyarlı, çözüm odaklı katılımcı bireylerin yetişmesi ve bu anlayışların toplum nezdinde gelişmesi de bu yöndeki vatan algısını geliştirecektir. Bu noktada öğretim programlarımızın aktif vatandaşlık anlayışını temel alan bir yaklaşımla düzenlenmesi önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, öğrenciler tarafından üretilen metafor gerekçelerinde olumsuz açıklamaların bulunmaması öğrencilerin vatan kavramıyla ilgili olumlu düşüncelere sahip olduğunun kanıtı olarak

gösterilebilir. Bu durum öğrencilerin genel manada vatan kavramını zihinlerinde doğru olarak yapılandırdıklarını göstermektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Coğrafya dersi öğretim programlarında, öğrencilerde vatan algısını ve vatan sevgisini geliştirecek etkinlik ve değerlere ağırlık verilebilir.
- Okullarda öğrencilerin aktif bir şekilde kullanabileceği, içerisinde vatanseverlik değerinin geliştirilmesine katkı sağlayacak kitapların bulunduğu kütüphaneler kurulabilir. Bu kitapların öğrenciler tarafından okunarak müzakere edilmesi, hem okuma alışkanlığının artırılmasına hem etkileşimli şekilde öğrenmeye hem de doğru bir vatan algısının oluşturulmasına olumlu yönde katkı sağlayabilir.
- Gelecekteki araştırmalarda farklı bir yöntemin kullanılmasının yanında farklı sosyal ve kültürel bölgelerin ve farklı ortaöğretim kurumlarının da dâhil edildiği bir örneklem kullanılarak sonuçları karşılaştırma imkânı elde edilebilir.
- Yine gelecekteki araştırmalarda, coğrafya öğretmenlerinin vatan kavramına ilişkin algılarının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ablak, S. ve Aksoy, B. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Mekânı Algılama Becerisine İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 13/11 Spring 2018, p. 1-32, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13234>, Ankara-Turkey.
- Akkuş, A., Meydan, A. ve Buldur, A. D. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “100. Yılda Çanakkale” Kavramına İlişkin Görüşleri. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(24), 11-29.
- Aladağ, C. (2003). *Orta Öğretimde Coğrafya Öğretmeni Profili ve Öğretmen Görüşleri Işığında Müfredat Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Arsal, S. M. (2018). *Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları- Milliyet Duygusunun Sosyolojik, Psikolojik ve Tarihî Temelleri Üzerine Araştırmalar* (5. Basım). İstanbul: Ötüken.
- Besceli, N. (2013). *Thomas Mann ve Haruki Murakami’ de karşılaştırmalı bir metafor, “Kuyu”*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cambridge Dictionary. (2018). Translation of “metaphor” - English-Turkish dictionary. *Cambridge Dictionary*. 1 Haziran 2018 tarihinde <https://dictionary.cambridge.org/tr/> adresinden erişildi.
- Coşkun, M. (2010). Lise Öğrencilerinin “İklim” Kavramıyla İlgili Metaforları (Zihinsel İmgeleri). *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/3 Summer 2010, p. 919-940, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1255>, Ankara-Turkey.
- Çifçi, T. ve Dikmenli, Y. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Vatan Algısı ve Geçmişe Dönük Değişimi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 11/3 Winter 2016, p. 847-860, ISSN: 1308-2140,

- www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9286>, Ankara-Turkey.
- Darıcı, Z. (2014). *Feridüddin-i Attar'ın Mantıku't-Tayr İsimli Eserinde Metaforik Üslub*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Er Türküresin, H. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Belirlenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(10), 30-41.
- Forceville, C. (1994). Pictorial Metaphor in Advertisements. *Metaphor and Symbolic Activity*, 9(1), 1-29.
- Forceville, C. (2002). The Identification of Target and Source in Pictorial Metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34(1), 1-14.
- Gökbalp, Z. (1996). *Türkçülüğün Esasları* (3. Baskı). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Gömlüksiz, M. N. ve Öner, Ü. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 11/2 Winter 2016, p. 1409-1420, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9455>, Ankara-Turkey.
- Hardal, M. (2016). Ortaöğretim Öğrencilerinde Şehitlik Algısının Metaforlarla İncelenmesi. *International Journal of Humanities and Art Researches*, 1(1), 100-117.
- Hoşgören, M. Y. (2010). *Jeomorfoloji'nin Ana Çizgileri I* (7. Baskı). İstanbul: Çantay kitabevi.
- Keskin, M. (1991). Ziya Gökbalp'te Vatan Kavramı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(4), 443-452.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2015). *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil*. (G. Y. Demir, Çev.) İthaki Yayınları (1. Baskı). İstanbul: İthaki Yayınları.
- MEB. (2018). Ortaöğretim Coğrafya Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx>. Eriş. T: 10/02/2018.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (Second Edition.). California/ London /New Delhi: SAGE Publishing.
- Özkan, R. ve Taşkın, M. A. (2014). İlköğretim Öğrencilerinin Vatan Olgusuna İlişkin Algılarının Belirlenmesi. *Journal Of History School*, 7(XVII), 889-906.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Öğretmen Adaylarının "Öğretmen" Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (55), 459-496.
- Taşgıl, A. (2018). *Türk Model Devleti - Gök Türkler* (2. Basım). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- TDK. (1974). Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü. <http://www.tdk.gov.tr/index.php>. Eriş. T: 10/02/2018.
- Uyan Dur, B. İ. (2016). Metafor ve Ekslibris. *EX-LIBRIST- Uluslararası Ekslibris Dergisi*, 3(5), 122-128.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.